

**23ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών
«Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες: Άξονες συνεργασίας για επιβίωση»**

**23rd Panhellenic Academic Libraries Conference
“Academic Libraries: A roadmap to sustainability”
in 15-16 November 2017 at Aristotle University of Thessaloniki.**

Draft Conference Paper

Date: August 26th, 2017

Title: Συμπλέοντας Στα Νερά Προπτυχιακής και Συνεχιζόμενης Βιβλιοθηκονομικής Κατάρτισης: προς διαμόρφωση μιας ατζέντας συνεργατικής καινοτομίας.

Title: Co-navigating Through LIS Undergraduate Curricula and Continuing Professional Development Waters: towards the conceptualization of a collaborative innovation agenda

Author: Stavroula Sant-Geronikou

PhD Student, Charles III University of Madrid

Περίληψη

Διανύοντας μια εποχή αυξανόμενης διεπιστημονικότητας και παγκόσμιων καταγιστικών εξελίξεων τόσο στον χώρο των ΤΠΕ όσο και στο πεδίο της επιστήμης της παιδαγωγικής και της οργάνωσης της ανώτατης εκπαίδευσης, το παρόν πόνημα φιλοδοξεί να διερευνήσει κατά πόσο μια συνεργατική θεώρηση της αναμόρφωσης του πλαισίου προγραμμάτων βιβλιοθηκονομικών σπουδών και συνεχιζόμενης κατάρτισης μπορεί να αποτελέσει αναγκαία συνθήκη για βιώσιμη υποστήριξη, αλλά και περαιτέρω ανάπτυξη υπηρεσιών που στρατηγικά θα συμβάλουν στην ανάδειξη της προστιθέμενης αξίας που προσδίδουν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στην πανεπιστημιακή κοινότητα.

Υιοθετώντας το έντονα εστιασμένο ενδιαφέρον του 46^{ου} Συνεδρίου της Ένωσης Ευρωπαϊκών Ερευνητικών Βιβλιοθηκών (Ιούλιος 2017) στην δημιουργία ευέλικτων, ανοικτών και διασυνδεδεμένων υποδομών για την υποστήριξη του επιστήμονα της πληροφόρησης στο μεταβαλλόμενο πληροφοριακό τοπίο μέσω διαδικασιών αναδιοργάνωσης, και επικοινωνιακών διαλόγων, θα εξετάσουμε εάν η συνεργατική καινοτομία θα πρέπει να επεκταθεί πέρα από την προσφορά νέων υπηρεσιών και στην σφαίρα της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης ως απάντηση στις απαιτήσεις των καιρών.

Η ανάλυση σειράς ετερόκλιτων αλλά συναφών δεδομένων τόσο πρωτογενούς έρευνας στα πλαίσια της εκπόνησης διδακτορικής εργασίας όσο και βιβλιογραφικής ανασκόπησης σχετικής με τις προκλήσεις που θα κλιθεί σύντομα να αντιμετωπίσει ο ακαδημαϊκός βιβλιοθηκονόμος στο επερχόμενο σενάριο οριζόντιας και κάθετης διασύνδεσης της βιβλιοθήκης με την εκπαιδευτική διαδικασία που ήδη αποτελεί πραγματικότητα σε ΗΠΑ και Αυστραλία, στοχεύει στην διατύπωση προτάσεων προς ενίσχυση του δείκτη βιωσιμότητας των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Λέξεις κλειδιά: βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση, Ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, Συνέδριο LIBER, συνεργατική καινοτομία.

Εισαγωγή

Σε μια εποχή που η λογοδοσία και προστιθέμενη αξία, η δημιουργικότητα και ευελιξία αποκτούν καινούργιο νόημα και επιπρόσθετη βαρύτητα, για να παραμείνει η ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη επίκαιρη, πρέπει να επαναπροσδιορίσει το ρόλο της στο υβριδικό περιβάλλον, να επανεξετάσει το βαθμό ανταπόκρισης της στις προσδοκίες των φοιτητών και όλων των σχετιζόμενων φορέων, να αξιοποιήσει τις δυνάμεις της και να καινοτομήσει (Li, 2006).

Καθώς οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες βαδίζουν προς το τρίτο και τέταρτο εξελικτικό στάδιο (σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση του Αμερικανικού Συμβουλίου Εκπαίδευσης), για να μπορέσει ο σημερινός επιστήμονας της πληροφόρησης να ανταποκριθεί με επάρκεια στις ραγδαίες εξελίξεις ενός διαρκώς διευρυνόμενου πεδίου δράσης χρειάζεται, πέρα από την αναθεώρηση προσόντων, ρόλων και υποχρεώσεων, ενίσχυση της διεπιστημονικότητας ενός κλάδου που ακόμη διαμορφώνει το πεδίο δράσης του (Busha & Harter, 1980) και που καθιστά με τη σειρά της αναγκαία την εισαγωγή εργαλείων και πρακτικών άλλων γνωστικών πεδίων στην λειτουργία των μονάδων πληροφόρησης αλλά και την συστηματοποίηση και επέκταση της συλλογής στοιχείων σχετικά με τις παρεχόμενες υπηρεσίες για την ανάδειξη της συνεισφοράς τους στην πρόοδο και αριστεία των φοιτητών.

Ως απάντηση σε ένα δύσκαμπτο και δυσκίνητο σύστημα ανώτερης εκπαίδευσης του οποίου οι πρακτικές αναθεώρησης προγραμμάτων κινούνται στους άξονες μιας ασύνδετης ανάπτυξης και απομονωτικής προσέγγισης με απουσία προσαρμογής στις ιδιαιτερότητες της ακαδημαϊκής βιβλιοθηκονομίας, διχτομική αντίληψη της φύσης, ευθύνης οργάνωσης και διεξαγωγής προγραμμάτων επαγγελματικής ανάπτυξης τα οποία στην πλειονότητά τους είναι προσανατολισμένα περισσότερο στα καθήκοντα και εργαλεία παρά στην θεώρηση και ανάλυση του έργου της πληροφόρησης στο σύνολό του (Κατσιρίκου, 2008), και που με την έλλειψη συντονισμένων δράσεων μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων εντείνει παρά θεραπεύει τις δυσλειτουργίες των κέντρων πληροφόρησης αυξάνοντας τον κίνδυνο υποβάθμισης της θέσης και αξίας των βιβλιοθηκών στο υβριδικό γίνεσθαι, προβάλλουν απαραίτητες όπως θα δείξουμε στη συνέχεια

- διμερείς και τριμερείς ριζικές (Neal, 2010) συνεργατικές δράσεις που έχοντας ξεκινήσει πειραματικά και αποσπασματικά είναι πλέον *mainstream* σε αρκετές χώρες
- η μεταμόρφωση της βιβλιοθήκης σε *double-loop learning organization* (Senge, 1990) που θα πρέπει διαρκώς να εμπλουτίζεται στα πλαίσια μιας οργανικής διαχείρισης της γνώσης (Snowden, 2000).

Σύγχρονες τάσεις, διεθνείς εξελίξεις

Οκτώ χρόνια από την Απολογιστική Έκθεση της Διαδικασίας της Μπολόνια (Leuven) όπου κατέστη σαφής η ανάγκη βελτίωσης των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκονομικών υπηρεσιών, οι βιβλιοθήκες καλούνται σήμερα περισσότερο από ποτέ να προβάλλουν και να ενισχύσουν την συμβολή τους στην έρευνα, την εκπαίδευση (Germano, 2012) προσπάθεια που μόνο μέσω της καινοτομίας και συνεργασίας μπορεί να υποστηριχτεί σε περιβάλλον ύφεσης (Anglada, 2008; Lowry, 2005), μια ύφεση που στην Ελλάδα ακολούθησε την ολοκλήρωση μιας σειράς ευρωπαϊκών αναπτυξιακών προγραμμάτων, ΕΠΕΑΕΚ I (1994-1999) και ΕΠΕΑΕΚ II (2000-2006), μέσω των οποίων οι Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ανέπτυξαν σημαντικές δράσεις, υποδομές και υπηρεσίες και στελεχώθηκαν από ειδικευμένο προσωπικό (Σιούλα et al., 2008).

Αυτού του προσωπικού σήμερα οι γνώσεις και δεξιότητες ήδη υπό τις καταγιστικές εξελίξεις έχουν άμεση ανάγκη επικαιροποίησης μέσα από συντονισμένες δράσεις που θα αντικατοπτρίζουν μια φρέσκια συνεργατική προσέγγιση της εκπαίδευσης και ανάπτυξης του Νέου Επαγγελματία της Πληροφόρησης (Myburgh, 2003), προσέγγιση που όμως συνήθως σκοντάφτει όπως καταδεικνύουν παραδείγματα του εξωτερικού, στις ιδρυματικές πολιτικές, στον βαθμό κατάρτισης των εκπαιδευτών και διοικητικά, νομικά (Dixon & Tammaro, 2003) και χρηματοδοτικά προβλήματα (Lorring et al., 2005) εμποδίζοντας μια ολιστική θεώρηση της ανάπτυξης προσωπικού ως κομμάτι της ανάπτυξης κουλτούρας καινοτομίας της γνώσης που θα εξασφάλιζε ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και βιώσιμη ανάπτυξη.

Στον 21ο αιώνα που οι βιβλιοθήκες και υπηρεσίες πληροφόρησης χρειάζονται προσωπικό με καινοτόμες ιδέες και όραμα για να δημιουργήσουν και διατηρήσουν αξιόλογες και αποτελεσματικές υπηρεσίες συμβάλλοντας στην επιτυχία του μητρικού οργανισμού, η μάθηση δια-(επαγγελματικού) βίου (*career-long*) ως συνυπόστατη της επαγγελματικής επιτυχίας χρειάζεται να ενισχύεται με ένα συνδυασμό εκπαίδευσης, προσωπικών – ατομικών επιτευγμάτων και εργασιακών ευκαιριών, στα πλαίσια μιας ολιστικής θεώρησης της επιμόρφωσης και κατάρτισης των βιβλιοθηκονόμων που θα βοηθήσει στην υπέρβαση και αποδέσμευση από το *Habitus* (Van House & Sutton, 1996) που διαμορφούμενο από τις βιβλιοθήκες και το δημόσιο τομέα ενδέχεται να φέρει τους βιβλιοθηκονόμους και δη τους ακαδημαϊκούς σε μειονεκτική θέση, και που δεδομένης της δυναμικής φύσης της Συνεχούς Επαγγελματικής Ανάπτυξης (ΣΕΑ) θα προσέφερε την απαραίτητη προσαρμοστικότητα

ως απάντηση στην χρηματοδοτική μείωση, στην ρευστότητα ρόλων, αρμοδιοτήτων και άλλων θεμάτων συνδεδεμένων με τους Επιστήμονες της Πληροφορίας (ΕΠ) και η οποία θα πρέπει συντονισμένα να υποστηριχθεί από σύμπραξη φορέων με εκτενή εμπειρία και μέσα.

Για να μπορέσουμε αποτελεσματικά να αντιμετωπίσουμε τόσο την αδυναμία του βιβλιοθηκονομικού οικοσυστήματος να ανταποκρίνεται έγκαιρα στις διεθνείς τάσεις και δυναμικές, ενός οικοσυστήματος που συχνά υπονομεύει την ικανότητά μας να καινοτομούμε και να μεταμορφώνουμε με την κουλτούρα και τις πρακτικές του, όσο και μια σειρά παθογενειών και δυσλειτουργιών που θα μπορούσαν να συνοψιστούν κυρίως

- στην υποεκπροσώπιση νέων κρίσιμων δεξιοτήτων από τα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών στην επιστήμη της πληροφόρησης
- στην μάλλον αποσπασματική, ασύνδετη, σπάνια και μικρής διάρκειας επαγγελματική ανάπτυξη (Φραντζή 1996; Σιούλα & Γαρουφάλλου, 2008)
- στην απουσία εμπλοκής της ένωσης βιβλιοθηκών στην επαγγελματική διαπίστευση
- στην αντιμετώπιση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκονόμων ως κρατικών υπαλλήλων παρά ειδικών της επιστήμης της πληροφόρησης
- στο ασύνδετο μεταξύ βιβλιοθήκης και ιδρυματικού οράματος,
- στην αδυναμία υιοθέτησης συστηματικών αλλαγών πριν να είναι απόλυτη η ανάγκη για ριζικό επαναπροσδιορισμό (Deiss & Petrowski, 2009)
- στις ισχυρές μιμητικές δυνάμεις που πηγάζοντας από τα επαγγελματικά δίκτυα και τυπική εκπαίδευση στην επιστήμη της πληροφόρησης δημιουργούν ένα πλέγμα κοινών οργανωτικών δομών και πρακτικών επαναχρησιμοποίησης καταλήγουν να υποστηρίζουν και προωθούν μια κοινή θεώρηση των πραγμάτων περιορίζοντας την εισροή νέας γνώσης και κατ' επέκταση την καινοτομία (Weiner, 2003)
- στον καθορισμό της πληροφόρησης των ΕΠ σε μεγαλύτερο βαθμό από την διεύθυνση και τα στενά καθήκοντα και λιγότερο από το εξωτερικό περιβάλλον (Κατσιρίκου, 2008)
- στον περιορισμό του σημαντικού πνευματικού κεφαλαίου που αποτελεί το εκπαιδευτικό ερευνητικό υλικό των ΑΕΙ εντός των τειχών

θα πρέπει να χτίσουμε στην εμπειρία εντόπιων και διεθνών πρωτοβουλιών και πρακτικών όπως *Ionian webinars, Open Courses* και *The Library School, Netherlands*.

Οι ALA, CILIP, ALIA είναι μόνο μερικές από τις ενώσεις που έχουν ήδη εδώ και δεκαετίες εισάγει δυναμικά προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης συνδράμοντας τους ΕΠ στην προσπάθεια να αποκτήσουν ή ενισχύσουν την ευελιξία και προσαρμοστικότητά τους στην αλλαγή ορίζοντας ταυτόχρονα νέα πλαίσια προσόντων που επικεντρώνονται στην επαγγελματική γνώση και πρακτική καταφέρνοντας έτσι να διατηρήσουν την επικαιρότητά τους στην σύγχρονη αγορά εργασίας στα πλαίσια μιας γενικότερης αλλαγής θεώρησης του ρόλου της ΣΕΑ και προπτυχιακής επίσημης εκπαίδευσης η αναγκαιότητα συστηματικής εμπλουτισμού ή και αναμόρφωσης των οποίων έχει επανειλημμένα τονιστεί στο μακρινό και εγγύτερο παρελθόν (Ranganathan, 1931; Stone ,1971; Broady-Preston,2009; Ritchie, 2010; Riley-Huff & Rholes ,2011; Mack, 2011).

Πιο συγκεκριμένα η διαπίστωση της ανάγκης υιοθέτησης κοινών και ανοικτών πλουραλιστικών πολιτικών που θα ενισχύουν τον ρόλο των ακαδημαϊκών και επαγγελματικών ενώσεων στην διαμόρφωση μιας συρρυθμιζόμενης αναμόρφωσης των υφιστάμενων προγραμμάτων βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης όπου η στενή συνεργασία με ΑΕΙ και επαγγελματίες θα δημιουργήσει προστιθέμενη αξία για όλους τους εμπλεκόμενους φορείς οδήγησε τις ενώσεις Β. Αμερικής, Ηνωμένου Βασιλείου και Αυστραλίας να εμπλακούν δυναμικά στην κατάρτιση εκπαιδευτικών προγραμμάτων μέσω της σύστασης κοινοπρακτικών σχημάτων όπως το CPD 25 staff development and training program της M25 (London and South East England Consortium), η Κοινοπραξία Πανεπιστημιακών Υπηρεσιών της Καταλονίας (CSUC), η Κοινοπραξία Ελβετικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, NoWAL (North West of England Academic Libraries Consortium), MnPALS Minnesota Consortium, Beijing Academic Library Consortium, CAUL (Council of Australian University Librarians), CARLI (Consortium of Academic and Research Libraries in Illinois, The Library School (σε συνεργασία με το Open University of The Netherlands), the Academic and National Library Training Co-operative (Ιρλανδία) και τα οποία φαντάζουν πιο σημαντικά σήμερα από ποτέ ως λύση στους συρρικνούμενους προϋπολογισμούς και την προώθηση νέων παραδειγμάτων (Burke, 2014; Samea, 2015).

Όντας σε θέση χάριν στην ανοικτή τους διάρθρωση και δεκτικότητα στο εξωτερικό περιβάλλον να αποτελέσουν εξαιρετικό πεδίο δοκιμής νέων καινοτομιών και προγραμμάτων και να βοηθήσουν την ελληνική βιβλιοθηκονομική κοινότητα να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στα κρίσιμα ερωτήματα που ταλανίζουν το ελληνικό σκηνικό ακαδημαϊκής βιβλιοθηκονομίας-- με κεντρικό το πώς θα μπορέσουμε καλύτερα να ανταποκριθούμε στις εξελίξεις και επιμέρους μεταξύ άλλων (1) το αν μπορεί να συμβάλει η σημερινή προπτυχιακή βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση και συνεχιζόμενη επιμόρφωση στην μετεξέλιξη των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών σε *double-loop learning organizations*, (2) το πως μπορούμε να προετοιμάσουμε ικανοποιητικά τους τωρινούς και μελλοντικούς ΕΠ για την παγκόσμια αγορά εργασίας, (3) το αν ακολουθούν οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες τις εξελίξεις και τέλος (4) ποια περιθώρια συνεχιζόμενης κατάρτισης επιτρέπει η προωθεί η δημοσιο-υπαλληλική διάρθρωση-- αυτού του είδους οι εκπαιδευτικές συμπράξεις ή δίκτυα παρότι κατά τον Anglada (2008) δεν αποτελούν απάντηση σε όλα τα προβλήματα, εντούτοις προσφέρουν έναν (ορισμένες φορές ίσως και μοναδικό) τρόπο εξουδετέρωσης των τεράστιων αντιστάσεων στην αλλαγή και εξασφάλισης μιας συλλογικής δυναμικής που ποτέ μόνοι δεν θα μπορούσαν οι οργανισμοί ποτέ να αποκτήσουν. (Peters, 2003)

Το ελληνικό σενάριο

Σε παράλληλη τροχιά και το ελληνικό βιβλιοθηκονομικό δίκτυο άρχισε να κάνει από νωρίς αναφορά (Φραντζή, 1996; Korobili-Xanthidou et al., 2002; Μάνεση, 2002; Τσιμπόγλου et al., 2000; Σιούλα & Γαρουφάλλου, 2008) χωρίς όμως να προτείνει κάποιο συγκεκριμένο μοντέλο στην σημασία της επέκτασης των κοινοπρακτικών συνεργασιών για την ανάπτυξη υπηρεσιών

προστιθέμενης αξίας και σε «δραστηριότητες εκπαίδευσης των στελεχών των βιβλιοθηκών και τη δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων για χρήση από όλη την Ακαδημαϊκή κοινότητα» που θα προσέφερε καλύτερη αξιοποίηση των δυνατοτήτων με πολλαπλά οφέλη ενάντια στην ύφεση στα βήματα δράσεων ενώσεων του εξωτερικού οι οποίες από ημι-τυπική ή άτυπη εκπαίδευση στο ξεκίνημά τους μετεξελίχτηκαν στο εξωτερικό σε επίσημα επαγγελματικά προγράμματα και πρότυπα με διεθνή απήχηση.

Καθώς οι εξελίξεις στο χώρο της εκπαιδευτικής τεχνολογίας, της ανοικτής επιστήμης, ανοικτής πρόσβασης και παιδαγωγικής /διδασκτικής επιστήμης έχουν αρχίσει να θέτουν υπό εξέταση και αναθεώρηση αρκετές από τις λειτουργίες και πρακτικές των πανεπιστημιακών κέντρων πληροφόρησης,

- i. από τις μεθόδους συλλογής και αξιοποίησης της ρητής και άρρητης γνώσης που παράγεται στους χώρους τους καθώς η δραστηριότητα των φοιτητών εντός της βιβλιοθήκης αρχίζει πλέον να θεωρείται (με πρωτεργάτες τα αμερικανικά εκπαιδευτικά ιδρύματα) ένα αξιόλογο πνευματικό κεφάλαιο
- ii. την συμβολή του επιστήμονα της πληροφορίας σε όλα τα στάδια του ερευνητικού κύκλου
- iii. μέχρι και την ενεργή συμμετοχή του εκπαιδευτική διαδικασία μέσω της αξιολόγησης προγραμμάτων σπουδών, δημιουργίας ανοικτών εκπαιδευτικών πόρων, σχεδιασμού και εφαρμογής *High Impact Practices*, (Kuh, 2008),

καθώς η χρηματοδότηση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών συνεχίζει να είναι σταθερά χαμηλότερη των προ της κρίσεως επιπέδων αλλά και καθώς υπάρχουν πλέον τα απαραίτητα ευρωπαϊκά πλαίσια υποστηρικτικά τέτοιων πρωτοβουλιών σε διοικητικό, τεχνολογικό, θεσμικό και χρηματοδοτικό επίπεδο στην πορεία για την ολοκλήρωση της κοινωνίας και της οικονομίας της γνώσης, προβάλλει εντονότερη η ανάγκη αλλά και η συγκυρία καταλληλότερη από ποτέ όχι απλά αναζήτησης εναλλακτικών δρόμων που θα προσφέρουν συμπληρωματικές, αποσπασματικές λύσεις αλλά βιώσιμα συστήματα που θα αξιοποιήσουν την ανάπτυξη που συντελέστηκε τόσο με την κατάλληλη αξιοποίηση και αρκετά αποτελεσματική κατά γενική ομολογία της χρηματοδότησης των ΕΠΕΑΕΚ όσο και τις εντατικές προσπάθειες των διοικήσεων και του προσωπικού των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών να καλύψουν γρήγορα την απόσταση που τις χώριζε κυρίως σε τεχνολογικό επίπεδο από τους υπόλοιπους Ευρωπαίους εταίρους.

Παρότι η εικόνα των ελληνικών βιβλιοθηκών έχει ριζικά αλλάξει τις τελευταίες δεκαετίες τόσο μέσω των οργανωσιακών αλλαγών (οργανογράμματα και διοικητικά πρότυπα) όσο και των εισαγωγών νέων λειτουργικών μονάδων και ειδικοτήτων ακολουθώντας τα παραδείγματα του εξωτερικού όπου καταβάλλεται μια διαρκής προσπάθεια ενημέρωσης και προσαρμογής στα νέα ερευνητικά, διδακτικά και μαθησιακά δεδομένα πάντοτε όμως με γνώμονα την εξυπηρέτηση των στρατηγικών στόχων του πανεπιστημίου και με έμφαση στην δημιουργία εποικοδομητικών ευκαιριών επιμόρφωσης κυρίως του προσωπικού «πρώτης γραμμής» (*frontline staff*), διαπιστώνεται ότι ακόμη επιμένουν οι παθογένειες ενός συστήματος που ναι μεν εδώ και 30 χρόνια τροφοδοτεί την αγορά εργασίας με επαγγελματίες της

πληροφόρησης με επαγγελματική συνείδηση, τεχνογνωσία και κοινούς στόχους (Μάνεση 2002] το οποίο όμως ταλανίζεται από

- i. Μια μια προσέγγιση πολλαπλών ταχυτήτων της συνεχιζόμενης κατάρτισης του προσωπικού παρόλο το βάρος που σημασία που της αποδίδει η διοίκηση (Γιαννοπούλου, 2012)
- ii. Και την αμφιβολία αν οι δράσεις ΣΕΑ, που έρευνες καταδεικνύουν ότι περισσότερο ακολουθούν τις εξελίξεις αντί να τις προετοιμάζουν, αξιοποιούνται επαρκώς και φέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα

Από την άλλη πλευρά, η αδυναμία ουσιαστικής επικαιροποίησης προγραμμάτων σε κρίσιμες νέες δεξιότητες που όπως καταγράφεται στις πρόσφατες εκθέσεις εσωτερικής αξιολόγησης των σχετικών τμημάτων οφείλεται στη δυνατότητα μόνο μικρής κλίμακας αλλαγών σε ένα οικοσύστημα όπου η απουσία τυποποιημένων διαδικασιών βελτίωσης ποιότητας διδασκαλίας και προγραμμάτων, οι ελλείψεις προσωπικού και ελλιπής χρηματοδότηση, η απουσία παρακολούθησης της επαγγελματικής αποκατάστασης αποφοίτων και έρευνας αγοράς, η έλλειψη ανατροφοδότησης τόσο από τους φοιτητές όσο και από φορείς για το βαθμό ανταπόκρισης των προγραμμάτων σπουδών στις νέες απαιτήσεις και ενεργούς συμμετοχής τους στην αναμόρφωσή του, και οι γραφειοκρατικές καθυστερήσεις αποτελούν τροχοπέδη στην εξέλιξη και αναβάθμιση ώστε κυρίως μεσοπρόθεσμα σχέδια δράσης μεγάλης συνάφειας μεταξύ των σχολών όπως διάθεση ανοικτών εκπαιδευτικών πόρων, διοργάνωση σεμιναρίων, ημερίδων, δια βίου εκπαίδευσης ή και μεταπτυχιακών (στην περίπτωση των ΤΕΙ) να παραμένουν ανυλοποίητα σε μεγάλο βαθμό.

Αυτές οι διαπιστώσεις ενισχύουν την αναγκαιότητα ενός εθνικού πλαισίου ΣΕΑ (Lockhart,2014) για βιβλιοθηκονόμους που θα περιλαμβάνει όλους τους εμπλεκόμενους και θα προβλέπει τόσο τυπικές όσο και άτυπες ευκαιρίες εκπαίδευσης με βασικό πεδίο συνάντησης/δράσης, το σχεδιασμό και ανάπτυξη μιας κοινοπρακτικής πλατφόρμας Ανοικτής Εκπαίδευσης που θα κτίζει πάνω στον πλουραλισμό (Audunson, 2005), την ποικιλία εκπαιδευτικών παραδόσεων στην επιστήμη της πληροφόρησης (Lorring & Kajberg, 2005), τον διαρκή διάλογο μεταξύ ΕΠ, σχολών και ιδρυμάτων (Τσιμπόγλου, 2009) αντλώντας από αλλά και αντισταθμίζοντας την πολυφωνία που επικρατεί σχετικά με τα χαρακτηριστικά και δεξιότητες που περιμένει να έχουν οι απόφοιτοι (Harvey & Higgins, 2003; Brine & Feather, 2002) αλλά και τη διαφοροποίηση μεταξύ των προσφερόμενων προγραμμάτων που δεν διαφέρει από εκείνη που χαρακτηρίζει όπως γλαφυρά περιγράφει η Larsen (2005) την ευρωπαϊκή βιβλιοθηκονομική εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Μία σύμπραξη εκπαίδευσης και επαγγελματικής ανάπτυξης, που, πειραματικά στην αρχή, θα μπορούσε να εξελιχθεί σε θεσμό και να συμβάλει αποφασιστικά στον συντονισμό των μέχρι σήμερα ασύνδετων δυνάμεων του επιστημονικού τοπίου της επιστήμης της πληροφόρησης στη χώρα μας και στην μόχλευση των μιμητικών δυνάμεων συστατικών του ισομορφισμού, που συνέβαλε στις σημερινές παθογένειες, προς ενίσχυση μιας οργανωσιακής κουλτούρας θετικής προς την καινοτομία της γνώσης, την συνεργασία και την συνδημιουργία αξίας που θα

περιλαμβάνει επιμορφωτικά προγράμματα συμπληρωματικά προς τα επίσημα προπτυχιακά και μεταπτυχιακά τα οποία θα μπορούσαν κάλλιστα να αποτελέσουν και την βάση διαμόρφωσης ενός υποχρεωτικού *portfolio* επαγγελματικής ανάπτυξης στην προσπάθεια προτυποποίησης του εμπλουτισμού και ανανέωσης προσόντων βιβλιοθηκονομικού προσωπικού που σήμερα χαρακτηρίζεται από έντονη έλλειψη συντονισμένων δράσεων.

Έρευνα και διαπιστώσεις

Ξεκινώντας από (1) μια γενικότερη θεώρηση της μετεξέλιξης των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών και του είδους και συχνότητας επικαιροποίησης γνώσεων και δεξιοτήτων όπως αυτό καταγράφεται στις απόψεις αντιπροσωπευτικού δείγματος υπευθύνων κυρίως κεντρικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών καθώς και (2) εξέταση των επίσημων προπτυχιακών προγραμμάτων στην επιστήμη της πληροφόρησης, θελήσαμε να διερευνήσουμε κατά πόσο η σημερινή κατάσταση της προσφερόμενης βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης μπορεί να βοηθήσει τον ΕΠ να ανταποκριθεί στις νέες τάσεις δυναμικής ανάμειξης στην εκπαιδευτική διαδικασία, κρίνοντας πως θα βοηθήσει στην εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με το αν θα μπορούσαν εκπαιδευτικά συνεργατικά σχήματα να συμβάλλουν σήμερα στην ενίσχυση του δείκτη βιωσιμότητας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Μια πρώτη ανάλυση αυτών των δεδομένων πρωτογενούς έρευνας σε δείγμα ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών αντιπροσωπευτικό του συνόλου των ΑΕΙ της χώρας μας σε ποσοστό 67% έδωσε μια σειρά αρνητικές συσχετίσεις με κυριότερες από τις οποίες τις ακόλουθες:

1. Η ΣΕΑ φαίνεται πως ακολουθεί παρά προηγείται των αλλαγών εφόσον διαπιστώνουμε η παρακολούθηση επιμορφωτικών δράσεων να εντείνεται στο στάδιο εφαρμογής κυρίως τεχνολογικών αλλαγών ομοίως με
2. Η συμμετοχή σε δράσεις ΣΕΑ παρουσιάζεται αυξημένη όταν οι βιβλιοθήκες έχουν ήδη περάσει στο τρίτο εξελικτικό στάδιο (*Παράρτημα, Γράφημα 1*)
3. Παρόμοια, στο πεδίο διάχυσης τεχνολογικής καινοτομίας, η συχνότητα ΣΕΑ στις βιβλιοθήκες που ανήκουν στην όψιμη πλειοψηφία υιοθέτησης (*late adopters*) εμφανίζεται αυξημένη σε σχέση με τις υπόλοιπες κατηγορίες.

Παράλληλα, διερεύνηση των προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών βιβλιοθηκονομίας των τριών σχολών, ΤΕΙ Αθήνας, ΤΕΙ Θεσσαλονίκης και Ιονίου Πανεπιστημίου, κατέγραψε χαμηλά ποσοστά (17%) υποχρεωτικών και κατ' επιλογήν μαθημάτων στις νέες κρίσιμες δεξιότητες (*Παράρτημα, Γράφημα 2*) σε σχέση με τα υπόλοιπα «παραδοσιακά» μαθήματα, με μεγαλύτερα ποσοστά να σημειώνονται στο πρόγραμμα Βιβλιοθηκονομικών σπουδών του Ιονίου που όμως αφορούν κυρίως κατ' επιλογήν ενότητες, διαπιστώνοντας μια σαφή αδυναμία και ταυτόχρονα εκπαιδευτική πρόκληση που όμως υπό το πρίσμα πιθανών συνεργασιών μετατρέπεται σε εξαιρετική ευκαιρία κοινών δράσεων που ο σχετικά περιορισμένος αριθμός εμπλεκόμενων σχολών, φορέων και οργανισμών καθιστά πιο επιτεύξιμες.

Προς μια πρόταση συνεργατικής θεώρησης

Τόσο η διεθνής πρακτική όσο και οι απόψεις των ειδικών της επιστήμης της πληροφόρησης προβάλλουν για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων τη θεώρηση των δράσεων ΣΕΑ ως

- σημαντική προϋπόθεση επίτευξης αποδοτικότητας που μπορεί να καταστεί δυνατή μόνο όταν τα μέλη του οργανισμού μπορούν να μοιραστούν την γνώση τους και να χτίσουν στην γνώση των άλλων (Ipe, 2003) γεγονός που γίνεται ολοένα και περισσότερο αντιληπτό από περισσότερους (Bartol & Srivastava, 2002)
- πολύτιμο εργαλείο ενδυνάμωσης του ανθρώπινου κεφαλαίου του οργανισμού (Senge, 1990) που όταν πλαισιώνεται από συνεργασίες δημιουργεί περισσότερη αξία για τα ΑΕΙ και την κοινωνία

Ο συνδυασμός αυτών των διαπιστώσεων με τις διαφωνίες που η έρευνα των Broady-Preston (2009) και Cossham & Fields (2007) ανέδειξε μεταξύ βιβλιοθηκονόμων και διοίκησης σχετικά με την ευθύνη και τα οφέλη της ΣΕΑ, την σπουδαιότητα των άτυπων μεθόδων μάθησης στην ανάπτυξη δεξιοτήτων σε σημαντικούς τομείς του διαρκώς μεταβαλλόμενου ακαδημαϊκού περιβάλλοντος όπως κατέδειξε η έρευνα των Riley-Huff & Rholes (2011), και τέλος την σπουδαιότητα της κατάρτισης εθνικής στρατηγικής ανάπτυξης δεξιοτήτων σύμφωνα με τις απόψεις της Lockhart (2012) ώστε να διασφαλίζεται η σοβαρή αντιμετώπισή της εντός των οργανισμών, μας καθοδηγεί στην διαμόρφωση μιας πρότασης για το συνεργατικό σχεδιασμό μιας πλατφόρμας όπου διαφορετικά σενάρια ανοικτής μάθησης θα συνυπάρχουν και αλληλοσυμπληρώνονται (Castaño Muñoz et al., 2013).

Η πρόταση αυτή αφορά μια πλατφόρμα που (1) θα προσφέρει στην αύξηση της γνώσης του ΕΠ από εξωτερικές και εσωτερικές πηγές πληροφόρησης σχετικά με τις απαιτήσεις της εποχής και κατ' επέκταση στην καινοτομία και ανταγωνιστικότητα (Du Plessis, 2007), (2) που θα αξιοποιεί τις νέες δυνατότητες ιδίως των διαδικτυακών εργαλείων επαγγελματικής ανάπτυξης και ιδιαίτερα δημοφιλών λόγω της αμεσότητας, ευκολίας, οικονομίας πόρων και της δυνατότητας που προσφέρουν για δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων μάθησης (Cooke, 2012), μια πλατφόρμα (3) που θα προτρέπει τους συμμετέχοντες, ενεργούς και μελλοντικούς ΕΠ σε ανάλυση και κριτική θεώρηση της ίδιας τους της μάθησης (CILIP, 2012) καθώς η απλή συμμετοχή σε επιμορφωτικές δράσεις δεν καθιστά από μόνη της έναν επαγγελματία ικανό (Friedman & Phillips, 2004), και (4) που βασισμένη στις αρχές που ο Jenkins (2012) ορίζει ως συνδεδεμένη μάθηση θα αποτελέσει βήμα διαλόγου και ενημέρωσης πάνω στις πιο σύγχρονες ερευνητικές κατευθύνσεις της επιστήμης της πληροφόρησης, εμπλουτιζόμενη τόσο από τις θεωρητικές γνώσεις ακαδημαϊκών και την εμπειρία επαγγελματιών του χώρου όσο και την συμμετοχή ερευνητών.

Εμπνεόμενο από τις προτάσεις των ειδικών της Information Society Unit της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2013) για την ρευστότητα της μάθησης επιτρέποντας ή διευκολύνοντας την κινητικότητα μεταξύ τυπικής και άτυπης μάθησης, το προτεινόμενο εγχείρημα με μεγάλες προοπτικές διεύρυνσης, διασύνδεσης και διεθνούς προβολής του ίδιου του δικτύου όσο και των συμπραττόντων οργανισμών, θα μπορούσε, κινούμενο σε δύο κατευθύνσεις, αυτή της διαρκούς επιμόρφωσης και εκείνη της διασύνδεσης με την επίσημη εκπαίδευση, να αυξήσει την πρόσβαση σε ποικίλες εκπαιδευτικές ευκαιρίες και μαθησιακές κοινότητες ως αντιστάθμισμα σε χωροχρονικούς και οικονομικούς περιορισμούς παρέχοντας την δυνατότητα πολλαπλασιασμού των δυνατοτήτων και μείωσης της προσπάθειας, του χρόνου και κόστους δημιουργώντας μια δυναμική κοινότητα *lifelong learner librarians*.

Η πλατφόρμα αυτή θα μπορούσε επίσης να αποτελέσει τη βάση ενός *Professional Advice Network* (Cervone, 2007) και την επιθυμητή ανοικτή και συνεργατική λύση καθώς από τον ίδιο τον ορισμό που δίνει τόσο ο Ritchie¹ (2010) όσο και η Professional Development Partnership² (2008) για την ΣΕΑ καθίσταται σαφές ότι

- η ΣΕΑ θα πρέπει να είναι συνεργατική (synergistic) και συμπληρωματική προς την τυπική εκπαίδευση καθώς η ύπαρξη βασικής τυπικής κατάρτισης είναι αναγκαία προϋπόθεση της.
- η ανοικτή εκπαίδευση, σύμφωνα με τα όσο υποστήριξε η Andreia Inamorato dos Santos (IS Unit, European Commission) στην εναρκτήρια ομιλία³ της στο D-Transform event που οργάνωσε το UOC τον Νοέμβριο του 2016, θεωρείται καταλληλότερο πεδίο συγκερασμού άτυπης και τυπικής εκπαίδευσης που με την ευελιξία και ρευστότητα της, θα συμπληρώσουμε, μπορεί να εξασφαλίσει την έγκαιρη ανταπόκριση του ΕΠ στις αλλαγές

Παράγοντες επιτυχίας

Όπως καταδεικνύει τόσο η έρευνά μας όσο και ελληνική και ξένη βιβλιογραφία, τα παραδοσιακά σχήματα επαγγελματικής κατάρτισης δεν επαρκούν αλλά χρειάζεται μια νέα θεώρηση. Καθώς όμως δεν υπάρχει κανένα συγκεκριμένο μοντέλο ή συνταγή αποτελεσματικότητας, η εκάστοτε επιτυχία του συνεργατικού εκπαιδευτικού σχήματος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό τόσο από την ύπαρξη κοινών στόχων, ισχυρής καθοδηγητικής ηγεσίας, κοινού ενδιαφέροντος, αμοιβαίας αναγνώρισης της αξίας της επιμόρφωσης στα συμμετέχοντα ιδρύματα και φορείς, ενθουσιασμό και αποφασιστικότητα (Yeoh, 2005), όσο και από την υποστήριξη από φορείς με εκτενή εμπειρία και μέσα, την ενσωμάτωση ενός

¹ η επαύξηση και επικαιροποίηση προσόντων για την αντιμετώπιση νέων πτυχών της εργασίας δια της απόκτησης νέων δεξιοτήτων ή επανασυντονισμού/εμπλουτισμού των υπαρχόντων, με πρακτική εφαρμοσιμότητα ή και ακαδημαϊκή αναγνώριση σύμφωνα με τους εκάστοτε σκοπούς και αρμοδιότητες του οργανισμού

² η συστηματική διατήρηση, βελτίωση και επαύξηση της γνώσης και δεξιοτήτων και η ανάπτυξη προσωπικών ικανοτήτων και προσόντων για την εκτέλεση των επαγγελματικών καθηκόντων καθ' όλη τη διάρκεια του εργασιακού βίου

³ <https://www.youtube.com/watch?v=kVwC7BTcsy0>

τυποποιημένου συστήματος διασφάλισης ποιότητας και την αξιολόγηση προγραμμάτων από όλους τους εμπλεκόμενους (Montague & Steadly, 2005).

Είναι σημαντικό σε αυτή τη διαδικασία να μην λησμονηθεί ότι η διασύνδεση ΣΕΑ με την τυπική εκπαίδευση είναι παράγοντας επιτυχίας⁴ εξίσου καθοριστικός, με την ex-ante (Virkus, 2007) έρευνα των προφίλ και περιεχομένων των προγραμμάτων βιβλιοθηκονομικών σπουδών και την ανάπτυξη ενός επιστημονικού πλαισίου που θα προσπαθεί να επιτύχει μια κοινά αποδεκτή ορολογία, διάρθρωση και ακαδημαϊκή οντότητα ανεξαρτήτως ιδρυματικής αναφοράς παράλληλα με την ανάλυση SWOT των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών ώστε το σχήμα που θα προκύψει να αποτελείται από αλληλοσυμπληρούμενες δυνάμεις και μη επικαλυπτόμενες αδυναμίες (Samea, 2014).

Τέλος, εσωτερικό μάρκετινγκ του προγράμματος σε ΔΕΠ, φοιτητές και βιβλιοθηκονόμους αλλά και διεθνείς συνεργασίες για παροχή ξενόγλωσσων ενοτήτων και αμοιβαία αναγνώριση διδακτικών μονάδων θα μπορούσαν επίσης να βοηθήσουν να αναχθεί η πλατφόρμα σε αδιαμφισβήτητη αξία που θα απαντά στις ανάγκες της ελληνικής πραγματικότητας αλλά και θα ανταποκρίνεται στις διεθνείς τάσεις ευθυγραμμιζόμενη με τις *Renewed EU Agendas for Higher Education and Adult Learning* και το στρατηγικό σχέδιο της LIBER για την επόμενη δεκαετία καθώς και τις αρχές της ανοικτής εκπαίδευσης προβάλλοντας την χώρα μας στους πρωτεργάτες μιας παγκόσμιας προσπάθειας.

Σε εξίσου σημαντικό παράγοντα αναδεικνύεται και η χρηματοδότηση που όμως φαίνεται να μην αποτελεί σκόπελο καθώς υπάρχουν πλέον τα απαραίτητα ευρωπαϊκά πλαίσια υποστηρικτικά τέτοιων πρωτοβουλιών σε διοικητικό, τεχνολογικό, θεσμικό και χρηματοδοτικό επίπεδο στην πορεία για την ολοκλήρωση της κοινωνίας και της οικονομίας της γνώσης (Knowledge Economy) όπως η ανανεωμένη ατζέντα για την ανώτατη εκπαίδευση που στοχεύει στην ενίσχυση και εκμοντερνισμό της χρηματοδοτώντας υποδομές, εγκαταστάσεις, δεξιότητες και καινοτόμα πρότζεκτς.

Συμπεράσματα

Καθώς η βιβλιοθήκη ως ένας ζωντανός και εξελισσόμενος οργανισμός [...] (Ranganathan, 1931) που απαιτεί για την βελτίωση και επιβίωσή του μια διαρκή αναπροσαρμογή της οπτικής εκ μέρους των μελών του, αναπροσαρμογή που χωρίς ΣΕΑ και αναμόρφωση της βιβλιοθηκονομικής τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, κλείνω την παρούσα εισήγηση θέλοντας και πάλι να τονίσω την ανάγκη να ανταποκριθούμε γρήγορα στις επιμορφωτικές ανάγκες ενός ετερόκλητου ανθρώπινου δυναμικού με ευελιξία και αποτελεσματικότητα αξιοποιώντας τις νέες χρηματοδοτικές δυνατότητες και την δυναμική υποστήριξη της ανοικτής εκπαίδευσης και καινοτόμων συνεργατικών δράσεων από διεθνείς

⁴ καθώς σύμφωνα με διεθνείς εμπειρίες όπου αυτό δεν συνέβη τα αποτελέσματα ήταν σχετικά απογοητευτικά (Neal, 2010)

φορείς και οργανισμούς (EU Renewed Agenda 2011, Liber Strategic Plan 2018-2022), ενός νέου παραδείγματος του οποίου οι ακαδημαϊκοί βιβλιοθηκονόμοι ως οι πιο εκτιθέμενοι στην δραστήρια επιστημονική κοινότητα, θα έπρεπε να είναι οι σημαιοφόροι.

Τόσο οι ομοιότητες των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών όσο και οι ομοιότητες μεταξύ των αδυναμιών των προγραμμάτων προπτυχιακής βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης αλλά και του είδους και της συχνότητας επικαιροποίησης των γνώσεων και δεξιοτήτων των ΕΠ, σε συνδυασμό με τη διαμορφωτική δύναμη των ΤΠΕ, σύμφωνα με το EU policy paper "Rethinking Education"⁵, τις θετικές διεθνείς κοινοπρακτικές εκπαιδευτικές εμπειρίες, η μακροβιότητα των οποίων αποτελεί εγγύηση της αποτελεσματικότητας, θετικής αποδοχής και απήχησης τους, αλλά και τον σχετικά περιορισμένο αριθμό εμπλεκόμενων φορέων, σχολών και οργανισμών στην περίπτωση της Ελλάδας θα αποτελούσαν μια καλή βάση για την ανάπτυξη ενός σχήματος με εξαιρετικά αποτελέσματα για όλη την κοινότητα που θα απαντά στις φωνές που ζητούν μια βιώσιμη, σταθερή και ολοκληρωμένη και συστηματική κατάρτιση και θα σηματοδοτεί μια σημαντική αλλαγή στάσης που κατά τον Musman (1982) αποτελεί και την σημαντικότερη καινοτομία του επαγγέλματος της πληροφόρησης.

Ευχαριστίες

Στους ακαδημαϊκούς βιβλιοθηκονόμους που συμμετείχαν στο ερωτηματολόγιο καθώς και στους επιστήμονες της πληροφόρησης κ.κ. Βαρδακώστα, Ψιλλούδη και καθηγητές κ.κ. Βασιλακάκη, Κωσταγιόλα, και Pacios-Lozano για τις πολύτιμες παρατηρήσεις τους κατά την διαμόρφωση των εργαλείων της έρευνας.

Βιβλιογραφικές αναφορές

1. Anglada I de Ferrer, L. M. (2008). Los consorcios como instrumentos de cooperación bibliotecaria: la experiencia del CBUC. *Patrimonio Cultural*, No 49, p. 29-36
2. Bartol, K. M., & Srivastava, A. (2002). Encouraging knowledge sharing: The role of organizational reward systems. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 9(1), 64-76.
3. Brine, A., & Feather, J. (2003). Building a skills portfolio for the information professional. *New library world*, 104(11/12), 455-463.
4. Broady-Preston, J. (2009). Professional education, development and training in a Web 2.0 environment: A case study of the UK. *New Library World*, 110(5/6), 265-279.
5. Burke, R. (2010). *Library consortia and the future of academic libraries*.
6. Busha, C. H., & Harter, S. P. (1980). *Research methods in librarianship: Techniques and interpretation*. Academic press.

⁵ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52012SC0377>

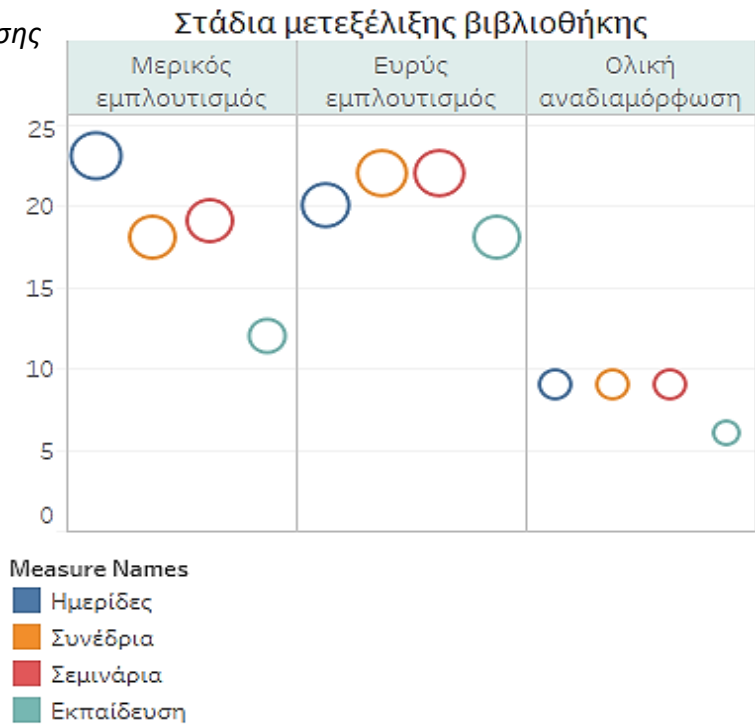
7. Castaño Muñoz, J., Redecker, C., Vuorikari, R., & Punie, Y. (2013). Open Education 2030: planning the future of adult learning in Europe. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 28(3), 171-186.
8. Cervone H. F. (2007). The effect of professional advice networks on receptivity to innovation in academic librarians. Northcentral University [thesis]
9. Cossham, A., & Fields, A. (2007). Balancing individuals' expectations and organisational requirements for continuing professional development. *Library Review*, 56(7), 573-584.
10. Deiss, K., & Petrowski, M. J. (2009). ACRL 2009 strategic thinking guide for academic librarians in the new economy. Retrieved March, 25, 2009.
11. Dixon, P., & Tamaro, A. M. (2003). Strengths and issues in implementing a collaborative inter-university course: The international masters in information studies by distance. *Education for Information*, 21(2-3), 85-96.
12. Du Plessis, M. (2007). The role of knowledge management in innovation. *Journal of knowledge management*, 11(4), 20-29.
13. European Commission (2013). Communication on Rethinking Education. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-rethinking-education>
14. Friedman, A., & Phillips, M. (2004). Continuing professional development: Developing a vision. *Journal of education and work*, 17(3), 361-376.
15. Germano, M. A., & Stretch-Stephenson, S. M. (2012). Strategic value planning for libraries. *The Bottom Line*, 25(2), 71-88.
16. Harvey, R., & Higgins, S. (2003). Defining fundamentals and meeting expectations: Trends in LIS education in Australia. *Education for Information*, 21(2-3), 149-157. <http://hdl.handle.net/10150/105825>
17. Ipe, M. (2003). Knowledge sharing in organizations: A conceptual framework. *Human resource development review*, 2(4), 337-359.
18. Jenkins, H. (2012). Connected Learning: Reimagining the Experience of Education in the Information Age {blogpost} http://henryjenkins.org/blog/2012/03/connected_learning_a_new_parad.html
19. Korobili-Xantinidou, Mersini Moreleli-Cacouris & Tilikidou, I. 2003, "Concepts, reality and suggestions about Greek library management education", *New Library World*, vol. 104, no. 6, pp. 203-217.
20. Kuh, G. D. (2008). Excerpt from high-impact educational practices: What they are, who has access to them, and why they matter. Association of American Colleges and Universities.
21. Larsen, Jeannie Borup (2005). "A survey of Library & Information Science schools in Europe". In: Kajberg, Leif; Lørring, Leif (eds.). *European Curriculum Reflections on Library and Information Science Education*. Copenhagen: Royal School of Library and Information Science, p. 232-242. <<http://hdl.handle.net/1889/1704>>.
22. Li, X. (2006). Library as incubating space for innovations: practices, trends and skill sets. *Library Management*, 27(6/7), 370-378.

23. Litsey, R. (2015). *Library Consortia: Models for Collaboration and Sustainability*. Eds. Valerie Horton and Greg Pronevitz for American Library Association. Chicago: American Library Association, 2015. 216p. \$65.00 (ISBN-13: 978-0-8389-1218-8). *College & Research Libraries*, 76(6), 850-851.
24. Lockhart, J., & Majal, S. (2012). The effect of library staff training and development on the user experience: a case study at the Cape Peninsula University of Technology (CPUT).
25. Lorring, L., & Kajberg, L. (2005). *European curriculum reflections on library and information science education*. Royal School of Library and Information Science.
26. Lowry, C. B. (2005). Let's Call It the " Ubiquitous Library" Instead... *portal: Libraries and the Academy*, 5(3), 293-296.
27. Mack, D. (2011). *LIBRARIES AND MUSEUMS IN AN ERA OF PARTICIPATORY CULTURE*, Session 482 Report available at http://www.salzburgglobal.org/fileadmin/user_upload/Documents/2010-2019/2011/482/SessionReportPrint482.pdf
28. Montague, R., & Steadley, M. (2005). Multifaceted CPD: Developing a program to meet the diverse needs of LIS professionals. *IFLA publications*, 116, 180.
29. Musman, K. (1982). The diffusion of innovation in libraries, In Jantz, R. "Innovation in Academic Libraries: An Analysis of University Librarians' Perspectives", Rutgers University Community Repository, 2012. DOI: <http://dx.doi.org/doi:10.7282/T3M90714>
30. Myburgh, S.(2003) Education directions for new information professionals, *The Australian Library Journal*, 52:3, 213-227, DOI: 10.1080/00049670.2003.10721549
31. Neal, J. G. (2010). Advancing from kumbaya to radical collaboration: redefining the future research library. *Journal of Library Administration*, 51(1), 66-76.
32. Oakleaf, M. J. (2010). *The value of academic libraries: A comprehensive research review and report*. Association of College & Research Libraries
33. Peters, Thomas A (2003). Consortia thinking: consortia and their discontents. *En: The journal of academic librarianship*, 29 (2003) 2, p. 111-114
34. Ranganathan, S. R. (1931). *The five laws of library science*. Madras Library Association (Madras, India) and Edward Goldston (London, UK).
35. Riley-Huff, D. A., & Rholes, J. M. (2011). Librarians and technology skill acquisition: Issues and perspectives. *Information Technology and Libraries*, 30(3).
36. Ritchie, A., Hallam, G., Hamill, C., Lewis, S., Foti, M., O'Connor, P., & Clark, C. (2010). Designing a specialist post-graduate qualification and continuing professional development structure for the health librarian workforce of the future. *Australian Academic & Research Libraries*, 41(4), 276-299.
37. Samea, L. (2015). Academic library consortia in Arab countries: An investigating study of origins, development, and services. *International Journal of Library and Information Science*, 7(7), 130-147.
38. Senge, P. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. New York: Doubleday In Farmer, L. (2012). *The roles of professional organizations in*

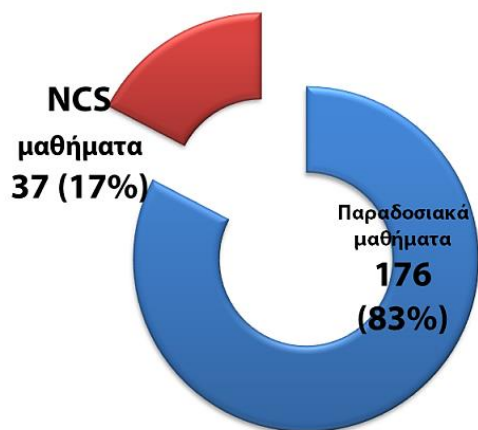
- school library education: Case studies from around the world. *School Libraries Worldwide*, 18(2), 1.
39. Snowden, D. (2000). Organic knowledge management: Part I The ASHEN model: An enabler of action. *Knowledge Management*, 3(7), 14-17.
 40. Van House, N., & Sutton, S. A. (1996). The panda syndrome: an ecology of LIS education. *Journal of education for library and information science*, 131-147.
 41. Virkus, S. (2007, August). Collaboration in LIS education in Europe: Challenges and opportunities. In *Proceedings of the World Library and Information Congress: 73rd IFLA General Conference and Council. Libraries for the future: Progress, Development and Partnerships* (pp. 19-23)
 42. Weiner, S. G. (2003). Resistance to change in libraries: Application of communication theories. *portal: Libraries and the Academy*, 3(1), 69-78.
 43. Yeoh, J. (2005). Regional academic library and information training consortia in the United Kingdom and Ireland: A model for success. *IFLA publications*, 116, 298.
 44. Γιαννοπούλου, Α. (2012). Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες της Ελλάδος: Αξιολόγηση υπηρεσιών και ικανοποίηση χρηστών (Doctoral dissertation).
 45. Κατσιρίκου, Α. (2008). Το Management των Βιβλιοθηκών και η επίδραση του Ανθρώπινου Παράγοντα. Πώς αυτό διαμορφώνεται στην Ελληνική Πραγματικότητα. Ιόνιο Πανεπιστήμιο, [Διδακτορική Διατριβή]
 46. Κυριάκη-Μάνεση, Δ., (2002). Η βιβλιοθηκονομική πραγματικότητα στη χώρα μας: συνεργασίες και προοπτικές. *Βιβλιοθήκες & Πληροφόρηση*, Τεύχος 15, 2002
 47. Σιούλα, Α. & Γαρουφάλλου, Ε. (2008). Έρευνα για την Επιμόρφωση των Εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες των ΤΕΙ και προτάσεις Εσωτερικής Αξιολόγησης και Βελτιστοποίησης των Επιμορφωτικών Προγραμμάτων.. In *17ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*, Ioannina (Greece), 24-26 September 2008. [Conference paper]
 48. Τσιμπόγλου, Φ. & Παπαθεοδώρου Χ., (2000). "Η ενσωμάτωση των υπηρεσιών Βιβλιοθήκης στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αντικειμενικοί παράγοντες, υποκειμενικές προϋποθέσεις και πεδία εφαρμογής." <https://core.ac.uk/download/pdf/11879344.pdf>
 49. Τσιμπόγλου, Φ. (2009). Εθνική πολιτική για βιβλιοθήκες, απουσίες, συμπληρωματικότητες και υποκαταστάσεις. 6ο Διεθνές Συνέδριο Πολιτικές Βιβλιοθηκών από άποψη τοπική, περιφερειακή και εθνική, Γαλλικό Ινστιτούτο
 50. Φραντζή, Ηρώ Χ. (1996). Διαρκής επιμόρφωση και ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες . In *5ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*, Θεσσαλονίκη (GR), 1996. [Conference paper]

Παράρτημα

Γράφημα 1. Συχνότητα επιμόρφωσης ανά κατηγορία ΒΚΠ

Αναλογία μαθημάτων κρίσιμων δεξιοτήτων αξιολόγησης & αναλυτικής της μάθησης

Γράφημα 2. Αναλογία μαθημάτων στις Νέες Κρίσιμες Δεξιότητες